

בשורה של ע'סקות כלכליות פחות זכות ופחות צחות

בוק הטמפו

חיפה עם תעודה חדשה.

בצורה זו, אם פקחי המכס לא היו עוצרים במקרה את מכונות סמפו בדרך יאזורי חיפה, ומסמנים את החשבונות היה חצי מטען המשקאות פטור מיהב מגן ומס מסוייג. מאחר ולא הוצאו עכורו תעודות-משלוח נפרדות בהגלת החשבונות של בית-החרושת, ולא דוח עליו לשלטונות המס.

השמן סופו לצורך על-פני המים. כשפגע בורנשטיין בשמה הטוב של סוכנות גמט בפסרמו באחד הימים הודעת-פתע במעריב, כי הוא מבטל את הספקת הסמפו באמצע-תה, סיפרו בעלי גמט את הכל. בעזרתם הבינו החוקרים את פרטי העיסקה, העבירו ידיעה דחופה לחבריהם בתל-אביב, כדי ש' יפקחו עין על חברת סמפו ועסקיה.

★ ★ ★

יומן קופה ב'

בתל-אביב היתה השיטה שונה. הנהגים היו מצטיידים, נוסף על החשבון הרשמי, בחשבון מופל משלהם, מנהלים פנסונות כפולה. כשהיו מחזירים בערב את יתרת המשקאות לבית-החרושת, וחותמים בעמודת "החזרות" בכרטיסיהם, היו פקדי בית-החרושת מוסיפים ספרות אחדות כאותה עמודה. כך יצא שבכרטיסו של נהג אחד שהחזיר למשל 5 בקבוקים באותו יום, נוספו הספרות 5 ר"ו, והנהלת החשבונות דיווחה איפוא על 155 בקבוקים שהוחזרו. התוצאה: סמפו זכה ב־150 בקבוקים פטורים ממס-עקיפין וממס-הכנסה. תוצאות החקירה: סמפו העלים משלטונות המס 665,000 בקבוקים בתל-אביב, 165,000 בחיפה. שיעור המס שלא שולם: 14,110 ל"י. מחיר הבקבוקים: 91,000 ל"י, שהרווח עליהם הועלם בדרך זו גם מתשלום מס הכנסה.

יחד עם עורך-הדין אמנון רוזנשטיין, ש' מונה על-ידי בורנשטיין נוסף לעורכי-הדין הקבועים שלו, גיצלטר ורוזנשטיין, החל בורנשטיין במשאומתן עם שלטונות-המכס. העונש, לו היה צפוי, אילו היה עומד למשפט: מאסר שנה וקנס גדול פי שלושה מהיקף ההברחה. נוימן ביטל את הכל, טען בורנשטיין בכמס, "אני לא ידעתי משום דבר". בכל זאת, אחרי שהחוקרים הציגו בפניו את "יומן קופה ב'" שהוחרם בביתו של נוימן ברמת-גן, ובו נמצא פירוט הסכומים

חתם לי על התחייבות שלא יעסוק בשלוש השנים הקרובות ביצור משקאות קלים דומים לסמפו, ובהפצתם מחוץ ליאזור פרדסי-חנה. עכשיו הוא מכר את תבורי בע"מ לנוימן ב־8 ל"י, תמורת שמונה מניות-בכורה, עשה אתו הסכם סודי בו הוא מבטל את המכירה הרשמית. בצורה זו הוא נשאר בעל המפעל, בשעה שאת המשקה המתחרה, שייקרא קריט' סאג, ייצר כאילו נוימן, גילה בורנשטיין.

הסברו של תבורי: "כל הסיפור הזה הוא עלילה פשוטה. בורנשטיין זומם להרוס את נוימן, כדי להתקם בו. בהתאם לנוסח ה' חוזה שנחתם ביני לבין בורנשטיין, אני חופשי כיום לעשות מה שאני רוצה. כל ההנבלות, אם היו כאלה, היו רק בתנאים מסויימים שבורנשטיין לא מילא אותם. ה' סיפור על שמונה הלירות בדוי מן הלב."

★ ★ ★

העלמה מיהבימגני ומס

פרשת מנהלי-החשבונות שמואל נוימן משמשת בידי בורנשטיין גם מפתח לסתירת האשמותיהם החמורות והמגוררות של חוקרי המכס בתל-אביב ובחיפה, על העלמת סכומים גדולות של סמפו מעיני פקחי יב"ה-מגן והמס-המסוייג, ושלטונות מס-הכנסה.

החקירה החלה לפני שבועות אחדים. בכי קור-פתע עשרו אורי קרני ושמואל חייסמן, חוקרי המכס החיפאי, במשרדו של בורני שטיין בטמפו, ביקשו השניים לבקר את חשבונות השייך לספקים. בהתאם לחשבונות אלה, חייבים יצרני המשקאות הקלים לשלם את יב"ה-מגן והמס המסוייג, בסך 17 פרוטה לבקבוק.

חברת סמפו לא פעלה לפי החוק היבש הקיים. נהגי החברה, שהיו יוצאים עם מטען משקאות לחיפה, היו מעמיסים את המטען בשעות הערב במחסן המפעל ביאזור, ומצי טיידים בתעודת-מכס מסומנת בתאריך יום המחרת. בבוקר השכם, היו הנהגים יוצאים לחיפה. הם היו פורקים את המשקאות במחסן הסוכנות החיפאית. גמט, ברחוב המל 3, חוזרים עם אותה התעודה ליאזור, מעמיסים שוב משקאות, מבלי להוציא תעודה נוספת וחוזרים לחיפה, כדי לחזור עוד באותו ערב ליאזור, להעמיס ולצאת למחרת בבוקר ל-

בער טמפו

משה בורנשטיין, האיש שיזם את הקמת המפעל, מואשם עתה בעסקי שוק שחור, העלמת מסים שונים ובעיקר מס-ההכנסה. הוא הודה ברוב האשמות שיוחסו אליו, הטיל את מלוא האחריות על מנהלי המפעל ופקידיו.

הקלים כולו ואשר רכש גם את בית-החרושת קנקן וצירף אותו למפעל סמפו. לא היו פשוטים.

כדי לממן את רכישת קנקן, חיפש בורני שטיין דרכי-מימון חדשות. אחרי ההתחייבויות הכספיות אליהן נכנס כשרכש את סמפו מתבורי דללו מקורות האשראי וקרן ה' תקנה היחידה, נראה לו ברמותן של ה' ואת הפיתוח שמשרדי הממשלה נותנים כיום ביד רחבה כמעט לכל דורש. סעיף "פיתוח בתי הקירור" בתקציב הפיתוח לא היה מוגבל עד תומה, ובורנשטיין, בעל הקשרים הטובים במשרדי הממשלה, ביקש להגדיל את בית הקירור הנמצא בעלותו בידי-אליה, יחד עם שותפו חלף מבראזיל.

אילו היה חלף מסכים לתוכניותיו של בורנשטיין, היו רבע מיליון הל"י מורמות ישר מקופת אחד הבנקים לבית-הקירור, ש' היה נבנה שלבי-שלבים, ובינתיים אפשר היה להשתמש בכסף גם למטרות-ביניים, כג' הוג בארץ. אולם חלף לא הסכים. הוא דרש מבורנשטיין להפקיד 60 אלף ל"י, כערבות לרצינות הצעתו להרחיב את בית-הקירור.

לבורנשטיין לא היה חשק להפקיא כסף טוב, שבינתיים אפשר לגלגל אותו לסימון עסקיו הנרחבים. לכן החליט להקים בית קירור אחר משלו, בחצר מפעל סמפו ב' יאזור, קיבל למטרה זו את רבע מיליון הל"י מכספי הממשלה.

בית-הקירור עצמו עדיין לא התחיל לפעול לבורנשטיין לא היה הכסף הדרוש להתקנת הציוו. כי כמו מאות יצרנים אחרים שהכ' ניסו את יום עמק תודך כיסי תקציב הפיתוח, לא מיהר להקים את המפעל אשר למענו קיבל את ההלוואה הגדולה, בתנאים נוחים מאד, הטובים הרבה יותר מן הריבית אשר היה צריך לשלם אילו להא את הכסף בשוק השחור.

★ ★ ★

הדוץ בטמפו

כן הורים במקרה המסך מעל חלק מעסקי סמפו. הם לא היו מדהימים מפני שהיו יוצאי דופן במיוחד. להיפך, מוסרי ההשכל המעצבי שלהם נבע דווקא מן ה' עובדה שנוהי צורה של ההגלת עסקים כפי שהיא מקובלת ברוב ענפי המשק הישראלי. היא נובעת ממהותו של משק, שאינו בנוי על ייצור, אלא על עסקות מטבע, ססטרות בשוק-השחור וחלוקת ההון הזורם למדינה מכיס התורמים היהודיים בחוץ-לארץ.

טמפו היה חלום המשקאים החדישים בארץ עתה מתגבר כי היה גם חלום השיטה לצבד רת כספים, ודווקא בטמפו די מתיר.

המועלמים ממס והסכומים שהועברו מן הקופה הרגילה לידיו של בורנשטיין, הסכים בורנשטיין להודות. "תבורי הסית את נוימן לחבל במפעל", האשים טוב, "אני שכבתי בבית-החולים, אחרי שרפאל הלפרין התנגש במונית שיסבתי בה. סבלתי מועווע-מות. במשך כמה חודשים לא נגעתי בשום דבר ב' מפעל, וסעתי לחוץ-לארץ. נוימן טיפל בכל". בכל זאת הסברו של בורנשטיין צולע בנקודה זו, תאונת-הדרכים אירעה בחודש יוני 1937, והוא חזר מבליה רק בסוף חודש יולי. אולם העבירות המיוחסות לו בחיק המכס נעשו כולן בחודשים אוגוסט-ספטמבר, בהם חזר כבר מר בורנשטיין לקו הבריאות.

החוקרים לא קיבלו את טענותיו של בורני שטיין. הם הצביעו על הסימנים שנעשו ב' כתב-ידו, ליד הסכומים שהועברו לכיסו. אך בורנשטיין המשיך להכחיש: "זה הכל המ' צאה מחוכמת של נוימן. הוא טמן לי פח, זייף בעצמו את תעודות המשלוח, יום את ההברחה ולקח את הכסף לכיסו. אני חוקר בזה עכשיו. הכל יתגלה בקרוב".

למרות ההאשמותיו החמורות לא פנה בורנשטיין למטרה, העדיף להודות בפני החוקרים: "אמרתי להם שיגידו לי בכמה להודות. אין לי ברירה. נוימן גנב את הכל. בינתיים אשלם את הקנס".

★ ★ ★

אחרי שהודה בבית-המשפט במכירת סוכר בשוק השחור, ובמשרד המכס ב' העלמת הכנסות ממס עקיפין וממס-הכנסה, פתח בורנשטיין בהתקפת-נגד: "פיטרת את נוימן משום שנודע לי כי הוא נכנס לשותפות עם תבורי, ועורך הזמנות בסכומים גדולים אצל יצרני בקבוקים ופקקים". סיפר השבוע. כל אותו זמן ניהל נוימן את בית-החרושת למעשה, יחד עם בנו של בורנשטיין, צבי בן ה' 20. צבי לא שירת בצבא, אף שהגיע מוזמן לגיל המתאים, וגם לא התייצב לשרות. "הוא תושב-חוץ", הסביר האב, שהוא אורה בלגי.

צבי בורנשטיין לומד מאתימטיקה ופיסיקה באוניברסיטה העברית בירושלים, נוהג לבקר מדי פעם בבליה, אצל משפחת אביו. בורני שטיין האב, המתעתד לדבריו להישאר ל' צמיתות בישראל, כדי להמשיך בעסקיו, אינו רואה כל פסול באי-ההתייצבות של בנו לשרות בצהל: "זהו החוק. מה יש?"

★ ★ ★

כסף למקרר

גם שאר עסקיו של משה בורנשטיין, שהחליט להשתלט על ע' המשקאות

משה בורנשטיין (במרכז) בין פרקליטיו, אמנון רוזנשטיין ואליהו גיצלטר, בשעת הפסקה בתהליך הדיון המשפטי. בורנשטיין הודה באשמתו של הברחת הסוכר לשיק חשור, טען באמצעות פרקליטיו שזו היתה עבירה טכנית בלבד.

הנאשם